

प्रदेश राजपत्र

लुम्बिनी प्रदेश सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ५) मुकाम: बुटवल, असार ०८ गते, २०७८ साल (अतिरिक्ताङ्क १२)

भाग १

प्रदेश सरकार

मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको सूचना

नेपालको संविधान बमोजिम लुम्बिनी प्रदेशको प्रदेश सभाले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीका लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

सम्बत् २०७८ सालको ऐन नं. ३

प्रदेश विश्वविद्यालयको स्थापना, सञ्चालन, नियमन र व्यवस्थापन गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना: विश्वव्यापी रूपमा प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने दक्ष जनशक्ति विकास गर्नको लागि विश्वविद्यालयको स्थापना, सञ्चालन, नियमन र व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यलाई सहजीकरण र व्यवस्थित गरी गुणस्तरीय उच्च शिक्षाको सुनिश्चितता गर्न वाञ्छनीय भएकोले, लुम्बिनी प्रदेशको प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस ऐनको नाम "विश्वविद्यालय ऐन, २०७८" रहेको छ ।

(२) यो ऐन प्रमाणीकरण भएको एकतिसौं दिनबाट प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,—

(क) “अध्यक्ष” भन्नाले परिषद्को अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।

(ख) “आङ्गिक क्याम्पस” भन्नाले विश्वविद्यालय आफैले सञ्चालन गरेको क्याम्पस सम्झनु पर्छ ।

(ग) “उच्च शिक्षा” भन्नाले स्नातक तह वा सो भन्दा माथिल्लो तहको शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

(घ) “उपकुलपति” भन्नाले विश्वविद्यालयको उपकुलपति सम्झनु पर्छ ।

(ङ) “केन्द्रीय विश्वविद्यालय” भन्नाले नेपाल सरकारले सञ्चालन गरेका वा सञ्चालन गर्न अनुमति दिएका विश्वविद्यालय सम्झनु पर्छ ।

(च) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियम वा निर्देशिकामा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

(छ) “पदाधिकारी” भन्नाले विश्वविद्यालयको विधानमा उल्लेख भएका विश्वविद्यालयका पदाधिकारी सम्झनु पर्छ ।

(ज) “प्रदेश विश्वविद्यालय” भन्नाले यस ऐन बमोजिम प्रदेश सरकारले सञ्चालन अनुमति दिएका विश्वविद्यालय सम्झनु पर्छ र सो शब्दले मानित विश्वविद्यालय सरह प्रदेश सरकारबाट सञ्चालन अनुमति वा स्वीकृति प्राप्त उच्च शिक्षा शिक्षण संस्थालाई समेत जनाउँछ ।

- (झ) "परिषद्" भन्नाले दफा ३ बमोजिमको उच्च शिक्षा परिषद् सम्झनु पर्छ ।
- (ञ) "बोर्ड अफ ट्रस्टी" भन्नाले विश्वविद्यालयको विधान बमोजिम गठन भएको बोर्ड अफ ट्रस्टी सम्झनु पर्छ ।
- (ट) "मन्त्रालय" भन्नाले प्रदेश सरकारको उच्च शिक्षा सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।
- (ठ) "मानित विश्वविद्यालय" भन्नाले विश्वविद्यालय क्याम्पस बाहेक अन्य आङ्गिक क्याम्पस सञ्चालन गर्न नपाउने गरी प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना हुने विश्वविद्यालय सम्झनु पर्छ ।
- (ड) "विधान (चार्टर)" भन्नाले विश्वविद्यालय स्थापना तथा सञ्चालन सम्बन्धमा प्रदेश सरकारबाट स्वीकृत भएको विश्वविद्यालयको विधान सम्झनु पर्छ ।
- (ढ) "विश्वविद्यालय" भन्नाले प्रदेश विश्वविद्यालय सम्झनु पर्छ र सो शब्दले अन्य विश्वविद्यालय समेतलाई जनाउँछ ।
- (ण) "शिक्षक" भन्नाले विश्वविद्यालयमा अध्यापन वा अनुसन्धान गर्ने, गराउने प्राध्यापक, सहप्राध्यापक, उपप्राध्यापक सम्झनु पर्छ र सो शब्दले विश्वविद्यालयका विभिन्न तहका प्रशिक्षक वा विश्वविद्यालयको विनियममा शिक्षक भनी तोकिएको अन्य व्यक्तिलाई समेत जनाउँछ ।
- (त) "सम्बन्धन प्राप्त क्याम्पस" भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएका विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त क्याम्पस सम्झनु पर्छ ।
- (थ) "सह-अध्यक्ष" भन्नाले परिषद्को सह-अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।
- (द) "स्वीकृति पत्र" भन्नाले विश्वविद्यालय स्थापना गर्न दफा ९ बमोजिम प्रदेश सरकारबाट दिइएको स्वीकृति पत्र सम्झनु पर्छ ।
- (ध) "संकाय" भन्नाले विश्वविद्यालयको संकाय सम्झनु पर्छ र सो शब्दले अध्ययन संस्थान वा स्कूललाई समेत जनाउँछ ।

परिच्छेद-२

उच्च शिक्षा परिषद्को गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

३. परिषद्को गठन: (१) उच्च शिक्षा सम्बन्धी प्रदेश नीति तथा रणनीति तयार गर्न र प्रदेशमा मानव संशाधनको आवश्यकता र उच्च शिक्षाबीच सामञ्जस्यता कायम गरी प्रदेश विश्वविद्यालयको स्थापना सम्बन्धमा प्रदेश सरकारलाई सिफारिस गर्नका लागि एक उच्च शिक्षा परिषद् रहनेछ।

(२) परिषद्को गठन देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क)	मुख्यमन्त्री	- अध्यक्ष
(ख)	प्रदेश सरकारको उच्च शिक्षा हेर्ने मन्त्री वा राज्यमन्त्री	- सह अध्यक्ष
(ग)	सचिव, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	- सदस्य
(घ)	सचिव, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	- सदस्य
(ङ)	प्रदेश योजना आयोगको शिक्षा हेर्ने सदस्य	- सदस्य
(च)	विश्वविद्यालयका उपकुलपति, पूर्व उपकुलपति र ट्रष्टी मध्येबाट प्रदेश सरकारले मनोनयन गरेका कम्तीमा १ जना महिला सहित २ जना	- सदस्य
(छ)	उच्च शिक्षाका क्षेत्रमा विभिन्न विधामा कम्तीमा बीस वर्ष अध्यापन वा अनुसन्धान गरेका प्रतिष्ठित प्राध्यापकहरू मध्येबाट समावेशी प्रतिनिधित्व हुने गरी प्रदेश सरकारले मनोनयन गरेको कम्तीमा २ जना महिला सहित ५ जना	- सदस्य
(ज)	सचिव, मन्त्रालय	सदस्य-सचिव

(३) उपदफा (२) को खण्ड (च) र (छ) बमोजिमका सदस्यहरूको मनोनयनको लागि सिफारिस गर्न सह-अध्यक्षको संयोजकत्वमा अध्यक्षले तोकेको परिषद्को एकजना सदस्य र मन्त्रालयको सचिव रहेको एक समिति रहनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको समितिले सिफारिस गरेको व्यक्तिलाई प्रदेश सरकारले सदस्यमा मनोनयन गर्नेछ । मनोनीत सदस्यहरूको पदावधि चार वर्षको हुनेछ ।

(५) दफा ३ को उपदफा (१) को खण्ड (च) र (छ) बमोजिमका सदस्यहरूको मनोनयन पद रिक्त भएको मितिले एक महिनाभित्र गरिसक्नु पर्नेछ ।

४. परिषद्को सदस्य पदमा मनोनयनका लागि योग्य नहुने: देहायको व्यक्ति परिषद्को सदस्य पदमा नियुक्त हुन सक्ने छैन:-

(क) गैर नेपाली नागरिक,

(ख) भ्रष्टाचार, जबरजस्ती करणी, मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार, लागू औषध बिक्री वितरण वा ओसार पसार, सम्पत्ति शुद्धीकरण, राहदानी दुरुपयोग, अपहरण वा नैतिक पतन देखिने अन्य फौजदारी कसुरमा अदालतबाट सजाय पाएको,

(ग) प्रचलित कानून बमोजिम सरकारी वा सार्वजनिक संस्थाको सेवाको पदमा नियुक्तिको लागि योग्य नभएको,

(घ) दामासाहीको अवस्थामा रहेको,

(ङ) मानसिक अस्वस्थताका कारण होस, ठेगानमा नरहेको ।

५. पदबाट हटाउन सक्ने: (१) दफा ३ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको अवस्थामा दफा ३ को उपदफा (२) को खण्ड (च) र (छ) बमोजिमका सदस्यलाई प्रदेश सरकारले जुनसुकै बखत पदबाट हटाउन सक्नेछ:-

(क) कार्यक्षमताको अभाव भएमा,

(ख) खराब आचरणमा लागेमा,

(ग) इमान्दारीपूर्वक आफ्नो पदीय कर्तव्य पालना नगरेमा, वा

(घ) दफा ४ बमोजिम अयोग्य भएमा,

(२) उपदफा (१) बमोजिम पदबाट हटाउनु अघि त्यस्तो सदस्यलाई सफाई पेश गर्ने मनासिव मौका दिनु पर्नेछ ।

(३) कुनै कारणले मनोनीत सदस्यको पद रिक्त हुन गएमा दफा ३ को उपदफा (३) बमोजिमको समितिको सिफारिसमा अर्को व्यक्तिलाई मनोनयन गरिनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम रिक्त पदमा मनोनित गर्दा पद रिक्त भएको मितिले एक महिनभित्र मनोनित गर्नु पर्नेछ ।

६. परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार: यस ऐनमा अन्यत्र उल्लेखित काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) उच्च शिक्षा सम्बन्धी नीति तथा रणनीतिहरू तयार गर्न आवश्यक सुझाव दिने,
- (ख) उच्च शिक्षामा दिइने आर्थिक सहायता तथा अनुदान सम्बन्धी नीति सिफारिस गर्ने,
- (ग) प्रदेश विश्वविद्यालय स्थापनाका लागि प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने,
- (घ) प्रदेश विश्वविद्यालय र उच्च शिक्षा शिक्षण संस्थाहरूको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा नियमन गर्ने गराउने,
- (ङ) प्रदेश विश्वविद्यालय र उच्च शिक्षा शिक्षण संस्थाहरूको पुनःसंरचनाका लागि मापदण्ड तयार गर्ने र स्वीकृतिका लागि प्रदेश सरकार समक्ष पेश गर्ने,
- (च) विश्वविद्यालय तथा उच्च शिक्षा शिक्षण संस्थाहरूबीच समन्वय गर्ने,
- (छ) विश्वविद्यालयको योग्यता प्रारूप तयार गरी स्वीकृत गर्ने,
- (ज) विश्वविद्यालयको विकास सम्बन्धमा निजी, प्राज्ञिक तथा गैर सरकारी क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने,

- (झ) प्रदेश विश्वविद्यालय तथा उच्च शिक्षा शिक्षण संस्थाहरूको डाटाबेस तयार गर्न लगाउने,
- (ञ) प्रदेश विश्वविद्यालयका प्राध्यापकहरूको वर्गीकरण गर्ने,
- (ट) मापदण्ड पूरा नगरेका विश्वविद्यालय तथा उच्च शिक्षा शिक्षण संस्थालाई तोके बमोजिम आवश्यक कारवाही गर्ने,
- (ठ) स्वदेशी तथा विदेशी विश्वविद्यालयको उपाधिको समकक्षता निर्धारण गर्ने,
- (ड) उच्च शिक्षा शिक्षण संस्थाहरूमा प्राध्यापन र अनुसन्धान गर्ने व्यक्तिको योग्यता परीक्षा सञ्चालन गर्न लगाउने र उक्त परीक्षा उत्तीर्ण गरेको व्यक्तिले मात्र उच्च शिक्षामा प्राध्यापन गर्न पाउने व्यवस्था गर्ने,
- (ढ) प्रदेशमा सञ्चालन हुने अन्य विश्वविद्यालय मातहतका उच्च शिक्षा शिक्षण संस्थाको स्वीकृतिका लागि मापदण्ड तयार गरी कार्यान्वयन गर्न लगाउने र त्यस्ता संस्थाहरूको अनुगमन तथा नियमन गराउने,
- (ण) गुणस्तर सुनिश्चितता तथा प्रत्यायन समितिको स्थापना नभएसम्म उच्च शिक्षा शिक्षण संस्थाहरूको स्तर निर्धारण गर्ने,
- (त) वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी प्रदेश सरकार मार्फत प्रदेश सभाको विषयगत समिति समक्ष पेश गर्ने,
- (थ) प्रदेश विश्वविद्यालय र उच्च शिक्षा शिक्षण संस्थामा भएका अनियमितता र विवादको छानविन गर्ने, गराउने,
- (द) तोकिए बमोजिमको अन्य काम गर्ने, गराउने ।

७. परिषद्को बैठक र सचिवालय: (१) परिषद्को बैठक वर्षमा कम्तीमा दुई पटक बस्नेछ ।

(२) परिषद्को बैठक परिषद्को अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।

(३) परिषद्को बैठक बस्नुभन्दा कम्तीमा बहत्तर घण्टा अगावै बैठकमा छलफल हुने विषयको कार्यसूची सहितको सूचना सदस्य-सचिवले सबै सदस्यलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(४) परिषद्को कूल सदस्य संख्याको पचास प्रतिशतभन्दा बढी सदस्यहरू उपस्थित भएमा गणपूरक संख्या पुगेको मानिने छ ।

(५) उपदफा (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि परिषद्मा मनोनीत सदस्यहरूको मनोनयन नभएको अवस्थामा तत्काल कायम रहेका सदस्यमध्ये पचास प्रतिशतभन्दा बढी सदस्य उपस्थित भएमा गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(६) परिषद्को बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा बैठकको अध्यक्षता सह-अध्यक्षले गर्ने छ ।

(७) परिषद्को बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछ ।

(८) परिषद्को बैठकमा विज्ञलाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ । तर त्यस्तो आमन्त्रित व्यक्तिले मत दिन पाउने छैन ।

(९) परिषद्को बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि परिषद् आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(१०) मन्त्रालयले परिषद्को सचिवालयको रूपमा काम गर्नेछ ।

८. विवरण माग गर्न सक्ने: (१) परिषद्ले यस ऐन बमोजिम स्थापना हुने विश्वविद्यालयसँग त्यस्तो विश्वविद्यालय वा सो अन्तर्गत सञ्चालित कुनै उच्च शिक्षा शिक्षण संस्थाको आर्थिक कारोवार, मौजुदा कोष वा विवरण माग गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम माग गरिएको विवरण उपलब्ध गराउनु सम्बन्धित विश्वविद्यालय वा त्यस्तो शिक्षण संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम माग गरिएको विवरणको सम्बन्धमा त्यस्तो विश्वविद्यालय वा शिक्षण संस्थाको निरीक्षण गर्नुपर्ने भएमा परिषद्ले आवश्यकतानुसार निरीक्षण गर्न, गराउन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम निरीक्षण गर्ने व्यक्तिलाई सहयोग गर्नु सम्बन्धित विश्वविद्यालय वा शिक्षण संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम विवरण उपलब्ध नगराउने वा निरीक्षण गर्न सहयोग नपुऱ्याउने विश्वविद्यालय वा उच्च शिक्षा शिक्षण संस्थालाई परिषद्ले प्रदेश सरकारले प्रदान गर्ने अनुदान र अन्य सहयोग रोक्का गर्न सिफारिस गर्नेछ ।

परिच्छेद-३

विश्वविद्यालयको स्थापना

९. विश्वविद्यालय स्थापना गर्न स्वीकृति लिनु पर्ने: (१) कुनै निकाय वा संस्थाले विश्वविद्यालय स्थापना गर्न चाहेमा स्वीकृतिको लागि तोकिएको विवरण खुलाई तोकिएको ढाँचामा प्रस्तावित विश्वविद्यालयको विधान सहित अन्य कागजातहरू संलग्न गरी मन्त्रालयमा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै निवेदन प्राप्त भएमा मन्त्रालयले प्रस्तावित विश्वविद्यालय स्थापना गर्न परिषद्ले निर्धारण गरेको शर्त तथा मापदण्ड बमोजिम भए वा नभएको सम्बन्धमा जाँचबुझ गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम जाँचबुझ गर्दा दफा १० बमोजिमको पूर्वाधार तथा मापदण्ड पूरा भएको देखिएमा मन्त्रालयले त्यस्तो विश्वविद्यालय स्थापना गर्न स्वीकृति दिने सम्बन्धमा परिषद् समक्ष प्रस्ताव गर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम प्रस्ताव पेश गर्नु अघि मन्त्रालयले त्यस्तो विश्वविद्यालय स्थापना गर्न आवश्यक भए, नभएको सम्बन्धमा सार्वजनिक सुनुवाई गर्न सक्नेछ ।

(५) उपदफा (३) बमोजिम प्राप्त भएको प्रस्ताव जाँचबुझ गर्दा निवेदकलाई विश्वविद्यालय स्थापना गर्न स्वीकृत दिन मनासिव देखिएमा परिषद्ले सो सम्बन्धमा प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस गर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम परिषद्बाट भएको सिफारिस बमोजिम विश्वविद्यालय स्थापना गर्ने स्वीकृति दिन उपयुक्त देखिएमा प्रदेश सरकारले विश्वविद्यालय स्थापना गर्न स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

(७) उपदफा (६) बमोजिम प्रदेश सरकारबाट विश्वविद्यालय स्थापना गर्न स्वीकृति प्राप्त भएमा मन्त्रालयले तोकिएको दस्तुर लिई तोकिए बमोजिमको ढाँचामा निवेदकलाई स्वीकृतिपत्र दिनेछ ।

(८) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रदेश सरकार आफैले विश्वविद्यालय स्थापना गर्न चाहेमा यस ऐन बमोजिम प्रक्रिया र पूर्वाधार पूरा गर्ने गरी प्रदेश विश्वविद्यालय स्थापना गर्न सक्नेछ ।

१०. विश्वविद्यालय स्थापना लागि आवश्यक पूर्वाधार तथा अन्य मापदण्ड: (१) विश्वविद्यालय स्थापना गर्नको लागि चाहिने आवश्यक न्यूनतम मापदण्ड तथा पूर्वाधार अनुसूची-१ मा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।

(२) विश्वविद्यालय स्थापना सम्बन्धी अन्य मापदण्ड तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

११. विश्वविद्यालयको वर्गीकरण:(१) विश्वविद्यालयको वर्गीकरण देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) केन्द्रीय विश्वविद्यालय,

(ख) प्रदेश विश्वविद्यालय ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रदेश सरकार, कुनै व्यक्ति वा समुदाय वा संस्थाले त्रुष्ट स्थापना गरी मानित विश्वविद्यालय स्थापना गर्न सक्ने छन् ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम स्थापित मानित विश्वविद्यालयहरूले आङ्गिक क्याम्पस खोल्न वा अन्य कुनै क्याम्पसलाई सम्बन्धन दिन सक्ने छैनन् ।

१२. आङ्गिक क्याम्पस तथा सम्बन्धन सम्बन्धी व्यवस्था:(१) केन्द्रीय विश्वविद्यालयले प्रदेश सरकारको सहमति लिएर प्रदेशभित्र आङ्गिक क्याम्पस स्थापना गर्न सक्नेछ।

(२) प्रदेश विश्वविद्यालयले प्रदेश भन्दा बाहिर आङ्गिक क्याम्पस सञ्चालन गर्न पाउने छैन।

(३) यस ऐनले तोकेको मापदण्ड वा पूर्वाधार पूरा गरेको कुनै विश्वविद्यालयको आङ्गिक क्याम्पसलाई प्रदेश विश्वविद्यालयले प्राप्त गरी आङ्गिक क्याम्पसको रूपमा सञ्चालन गर्न सक्नेछ।

(४) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत कुनै विश्वविद्यालयको सम्बन्धन लिई प्रदेशभित्र सञ्चालनमा रहेका सामुदायिक क्याम्पसले चाहेमा एकतै वा सामुहिक रूपमा विश्वविद्यालय स्थापना गर्न सक्नेछन्।

(५) उपदफा (४) बमोजिम स्थापना हुने विश्वविद्यालयले सामुदायिक क्याम्पसलाई आङ्गिक क्याम्पसका रूपमा सञ्चालन गर्न सक्नेछ।

(६) यस ऐन बमोजिम स्थापना हुने विश्वविद्यालयले कुनै क्याम्पसलाई सम्बन्धन दिन पाउने छैनन्।

१३. विधान सम्बन्धी व्यवस्था: (१) विश्वविद्यालयको आफ्नो विधान हुनेछ र सो विधान प्रदेश सरकारबाट स्वीकृत भए पछि लागू हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्वीकृत विधान संशोधन गर्नु परेमा संशोधनको मस्यौदा स्वीकृतिको लागि मन्त्रालयमा पेश गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम विधान संशोधनको मस्यौदा प्राप्त हुन आएमा मन्त्रालयले सो सम्बन्धमा आवश्यक जाँचुबुझ गरी परिषद् समक्ष पेश गर्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम विधान संशोधन गर्न मनासिव देखिएमा परिषद्ले स्वीकृतिको लागि प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस गर्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम सिफारिस भएको विधान संशोधन गर्न उपयुक्त देखिएमा प्रदेश सरकारले स्वीकृत गर्नेछ, र त्यस्तो संशोधन प्रदेश सरकारबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि लागू हुनेछ।

(६) यो ऐनसँग बाझिएको हदसम्म विधानको व्यवस्था निष्कृत हुनेछ

१४. बोर्ड अफ ट्रष्टीको गठन गर्ने: (१) विश्वविद्यालय स्थापना गर्न चाहने व्यक्ति वा समुदाय वा संस्थाले विश्वविद्यालय स्थापना गर्नु अघि त्यस्तो विश्वविद्यालयमा लगानी गर्न तथा विश्वविद्यालय सञ्चालन गर्नका लागि नाफा नलिनले व्यवस्था सहितको एक बोर्ड अफ ट्रष्टी गठन गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठन हुने बोर्ड अफ ट्रष्टीमा प्रदेश सरकार आफैले स्थापना गर्ने विश्वविद्यालयको हकमा प्रदेशको आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय र मन्त्रालयको सचिव सदस्य रहनेछन् ।

(३) यो ऐन बमोजिम स्थापना हुने विश्वविद्यालय बोर्ड अफ ट्रष्टीको मोडलमा सञ्चालन गरिनेछ ।

(४) यस दफा बमोजिमको बोर्ड अफ ट्रष्टीको गठन विधि तथा काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१५. विश्वविद्यालय स्वशासित संगठित संस्था हुने: (१) विश्वविद्यालय अविच्छिन्न, उत्तराधिकारवाला, एक स्वशासित र संगठित संस्था हुनेछ ।

(२) विश्वविद्यालयको सबै काम कारवाहीको निमित्त आफ्नो एउटा छुट्टै छाप हुनेछ ।

(३) विश्वविद्यालयले व्यक्ति सरह चल-अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न, बेचबिखन गर्न वा अन्य किसिमले व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

तर प्रदेश सरकारको लगानीमा स्थापना हुने विश्वविद्यालयले प्रदेश सरकारको सहमति बिना अचल सम्पत्ति बेचबिखन गर्न सक्ने छैन ।

(४) विश्वविद्यालयले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट नालिस उजूर गर्न र विश्वविद्यालय उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजूर लाग्न सक्नेछ ।

(५) विश्वविद्यालयले व्यक्ति सरह करार गर्न र करार बमोजिमको अधिकार प्रयोग गर्न तथा दायित्व निर्वाह गर्न सक्नेछ ।

१६. विश्वविद्यालयको कार्यालय: (१) विश्वविद्यालयको केन्द्रीय कार्यालय विश्वविद्यालय रहेको स्थानमा रहनेछ ।

(२) विश्वविद्यालयले विधानको अधीनमा रही आफ्नो शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

१७. विश्वविद्यालयको सम्पत्ति : विश्वविद्यालयको सम्पत्ति सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-४

विश्वविद्यालयको संगठनात्मक स्वरूप

१८. विश्वविद्यालयको संगठन: विश्वविद्यालयको संगठनको स्वरूप विश्वविद्यालयको विधानमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

१९. विश्वविद्यालयका पदाधिकारी सम्बन्धी व्यवस्था: विश्वविद्यालयका निकाय र ती निकायहरूमा रहने पदाधिकारीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार विधानमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

२०. पदबाट हटाउन सकिने: विश्वविद्यालयका पदाधिकारीहरूले आफ्नो पद अनुरूपको जिम्मेवारी पूरा नगरेमा वा पद अनुकूलको आचरण नगरेमा विधानमा उल्लेख भए बमोजिमको प्रक्रिया अपनाई पदबाट हटाउन सकिनेछ ।

२१. पद रिक्त हुने: विश्वविद्यालयको कुनै पदाधिकारीको पद विधानमा व्यवस्था गरे बमोजिम रिक्त हुनेछ ।

२२. शिक्षक तथा कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्था: (१) विश्वविद्यालयमा आवश्यक संख्यामा शिक्षक तथा कर्मचारीहरू रहनेछन् ।

तर विश्वविद्यालयको शिक्षक र कर्मचारीको कूल संख्याको तीस प्रतिशत भन्दा बढि कर्मचारी राख्न पाइने छैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका शिक्षक तथा कर्मचारीको नियुक्ति, काम, कर्तव्य र अधिकार, पारिश्रमिक, सुविधा तथा सेवाका शर्तहरू विश्वविद्यालयको विनियममा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(३) उपनियम (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रदेश सरकारले स्थापना गर्ने विश्वविद्यालयको शिक्षक तथा कर्मचारीको नियुक्ति सेवा आयोगको सिफारिसमा हुनेछ ।

परिच्छेद-५

विश्वविद्यालय गाभने र विघटन सम्बन्धी व्यवस्था

२३. विश्वविद्यालय गाभिन सक्ने: (१) यस ऐन बमोजिम स्थापना हुने विश्वविद्यालयहरू एक आपसमा गाभिन सक्नेछन् ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गाभिन चाहने विश्वविद्यालय र गाभने विश्वविद्यालयले तोकिएका कुराहरू खुलाई संयुक्त रूपमा मन्त्रालयसमक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम प्राप्त भएको निवेदन जाँचबुझ गर्दा त्यस्ता विश्वविद्यालयहरू आपसमा गाभ्न मनासिव देखिएमा मन्त्रालयले परिषद् समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम प्राप्त भएको प्रस्ताव जाँचबुझ गर्दा त्यस्ता विश्वविद्यालयहरूलाई एक आपसमा गाभ्न मनासिव देखिएमा परिषद्ले सोही व्यहोराको सिफारिस प्रदेश सरकार समक्ष पेश गर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम परिषद्को सिफारिसको आधारमा विश्वविद्यालयहरू गाभ्न मनासिव देखिएमा प्रदेश सरकारले त्यस्ता विश्वविद्यालयहरू एक आपसमा गाभ्न स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिमको स्वीकृति प्राप्त भएमा मन्त्रालयले विश्वविद्यालयलाई तोकिएको ढाँचामा गाभिएको जानकारी दिनेछ ।

(७) उपदफा (५) बमोजिम विश्वविद्यालय गाभ्न स्वीकृति प्राप्त भएपछि त्यस्ता विश्वविद्यालयहरू एक आपसमा गाभिएको मानिनेछ ।

(८) उपदफा (६) बमोजिम कुनै विश्वविद्यालय अर्को विश्वविद्यालयमा गाभिएमा त्यसरी गाभिएको विश्वविद्यालय र सो अन्तर्गतका संकाय, क्याम्पस, शिक्षक, कर्मचारी तथा विद्यार्थी गाभ्ने विश्वविद्यालयको हुनेछ ।

(९) यस दफा बमोजिम गाभिएको विश्वविद्यालयको हकभोगमा रहेको चल, अचल सम्पत्ति, ऋण तथा अन्य दायित्व गाभ्ने विश्वविद्यालयमा हस्तान्तरण हुनेछ ।

२४. स्वीकृति खारेज हुने: (१) स्वीकृतिपत्रमा तोकिएको अवधिभित्र विश्वविद्यालय सञ्चालन हुन नसकेमा त्यस्तो विश्वविद्यालयलाई दिइएको स्वीकृतिपत्र परिषद्को सिफारिसमा प्रदेश सरकारले खारेज गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै विश्वविद्यालय निर्धारित समयमा सञ्चालन हुन नसकेको मनासिव कारण खुलाई त्यस्तो विश्वविद्यालयले म्याद थपको लागि मन्त्रालय समक्ष निवेदन दिएमा र त्यसरी दिएको निवेदनको व्यहोरा मनासिव भएमा परिषद्को सिफारिसको आधारमा प्रदेश सरकारले एक पटक दुई वर्षको अवधि थप गर्न सक्नेछ ।

२५. विश्वविद्यालय विघटन गर्न सक्ने: (१) कुनै कारणले विश्वविद्यालय सञ्चालन हुन नसकेमा वा दफा २४ को उपदफा (१) बमोजिम स्वीकृतिपत्र खारेज भएमा प्रदेश सरकारले परिषद्को सिफारिसमा त्यस्तो विश्वविद्यालय विघटन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम विश्वविद्यालय विघटन गर्नु अघि सम्बन्धित विश्वविद्यालयलाई आफ्नो सफाई पेश गर्न मनासिव मौका दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम कुनै विश्वविद्यालय विघटन भएमा विश्वविद्यालयको हकभोगमा रहेको सम्पत्ति प्रदेश सरकारले कुनै शिक्षण संस्थालाई उपलब्ध गराउन वा अन्य सरकारी प्रयोजनको लागि प्रयोग गर्न, गराउन सक्नेछ र कुनै व्यक्ति, समुदाय वा स्थानीय तहले स्थापना गरेको ट्रष्टबाट संचालित विश्वविद्यालयको हकमा विधानमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

(४) विश्वविद्यालय विघटन भएपछि सो विश्वविद्यालयमा कार्यरत शिक्षक तथा कर्मचारी र अध्ययनरत विद्यार्थी सम्बन्धमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम विश्वविद्यालय खारेज गर्नु अघि प्रदेश सरकारले मन्त्रालयको सिफारिसमा विश्वविद्यालयको सम्पत्ति र दायित्वको हिसाब गरी फछ्यौट गर्न एकजना लिक्विडेटर नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

(६) विश्वविद्यालय विघटन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२६. विद्यार्थी स्थानान्तरण हुन सक्ने: एक विश्वविद्यालय अन्तर्गत अध्ययन गरिरहेको विद्यार्थी अर्को विश्वविद्यालयमा स्थानान्तरण हुन चाहेमा अध्ययन गरिएको विश्वविद्यालयको स्वीकृति लिई सम्बन्धित विश्वविद्यालयहरूको विनियमको अधिनमा रही स्थानान्तरण गर्न तथा एक विश्वविद्यालयबाट प्राप्त अध्ययनको क्रेडिट जोडी अर्को विश्वविद्यालयमा अध्ययनलाई निरन्तरता प्रदान गर्न सकिनेछ ।

परिच्छेद-६

कसुर तथा सजाय

२७. कसुर गरेको मानिने: कसैले देहायको कार्य गरे, गराएमा कसुर गरेको मानिनेछ :-

- (क) यस ऐन बमोजिम स्वीकृतिपत्र नलिई विश्वविद्यालय स्थापना वा सञ्चालन वा स्वीकृत नपाएको संकाय सञ्चालन गर्ने,
- (ख) विश्वविद्यालयको सम्पत्ति अनाधिकार रूपमा प्रयोग गर्ने वा हानी नोक्सानी पुऱ्याउने,
- (ग) प्रश्नपत्रको गोपनीयता भङ्ग गर्ने,
- (घ) उत्तरपुस्तिका परीक्षण गर्दा लापरवाही वा गैर जिम्मेवारीपूर्ण कार्य गर्ने,

- (ड) परीक्षा केन्द्रमा सम्बन्धित पदाधिकारीको स्वीकृति वेगर प्रवेश गर्न प्रयत्न गर्ने, प्रवेश गर्ने वा परीक्षा केन्द्र नियन्त्रणमा लिई अमर्यादित कार्य गर्ने,
- (च) परीक्षाको नतिजा प्रकाशनमा अनियमितता गर्ने,
- (छ) अरुको तर्फबाट परीक्षा दिने,
- (ज) परीक्षाको मर्यादा भङ्ग हुने अन्य कुनै कार्य गर्ने,
- (झ) ऐन बमोजिम अनुमति नलिई शैक्षिक परामर्श सेवा वा प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन वा कुनै विदेशी शिक्षण संस्थाले मन्त्रालयबाट स्वीकृति नलिई प्रदेशभित्र कुनै शिक्षण संस्था वा तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।

२८. जरिवाना सम्बन्धी व्यवस्था: (१) कसैले यस ऐन बमोजिमको कसुर गरेमा देहाय बमोजिमको जरिवाना हुनेछः-

- (क) दफा २७ को खण्ड (क) बमोजिमको कसुर गरेमा त्यस्तो कसुर गर्ने व्यक्तिलाई कसुरको मात्रा हेरी एक लाख रुपैयाँ देखि पाँच लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गरी त्यस्तो विश्वविद्यालय समेत बन्द गर्ने,
- (ख) दफा २७ को खण्ड (ख) बमोजिमको कसुर गरेमा त्यस्तो व्यक्तिबाट बिगो असूल गरी बिगो बमोजिम जरिवाना हुने,
- (ग) दफा २७ को खण्ड (ग), (घ), (ङ), (च), (छ) र (ज) बमोजिमको कसुर गरेमा त्यस्तो व्यक्तिलाई कसुरको गम्भीरता हेरी एक लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना हुने,
- (घ) दफा २७ को खण्ड (झ) बमोजिमको कसुर गरेमा त्यस्तो कार्यक्रम बन्द गरी सम्बन्धित व्यक्तिबाट बिगो असूल गरी तीन लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना हुने।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सजाय हुने कसुर विश्वविद्यालयका कुनै शिक्षक वा कर्मचारीले गरेमा निजलाई सो उपदफामा लेखिएको सजायको अतिरिक्त थप पाँच लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ।

(३) यस दफामा लेखिए बाहेक यस ऐन विपरित अन्य काम गर्ने व्यक्तिलाई पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ ।

(४) यस दफा बमोजिम जरिवाना गरेका कारण प्रचलित कानून बमोजिम कसुर हुने विषयमा कारवाही गर्न बाधा पर्ने छैन ।

२९. **मुद्दा हेर्ने अधिकार:** दफा २७ बमोजिमको कसुरमा जरीवाना गर्ने अधिकार मन्त्रालयको सचिवलाई हुनेछ ।

३०. **पुनरावेदन:** दफा २९ बमोजिम मन्त्रालयको सचिवले गरेको निर्णय उपर चित्त नबुझेमा सो निर्णय भएको मितिले पैंतीस दिनभित्र सम्बन्धित उच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्न सकिनेछ ।

परिच्छेद-७

विश्वविद्यालयको सम्पत्ति, कोष तथा लेखापरीक्षण

३१. **कोष:** (१) विश्वविद्यालयको एक छुट्टै कोष रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहायका रकमहरू रहनेछन्:-

(क) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहबाट प्राप्त रकम,

(ख) विदेशी व्यक्ति, सरकार, अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाबाट प्राप्त रकम,

(ग) स्वदेशी व्यक्ति, संघ वा संस्थाबाट प्राप्त रकम,

(घ) शिक्षण शुल्कबाट प्राप्त रकम,

(ङ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(३) उपदफा (२) को खण्ड (ख) बमोजिमको रकम प्राप्त गर्नु अघि विश्वविद्यालयले मन्त्रालय मार्फत प्रदेश सरकारको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको सञ्चालन विनियममा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३२. **लेखा तथा लेखापरीक्षण:** (१) विश्वविद्यालयले आफ्नो आय व्ययको लेखा प्रदेश सरकारले तोकेको प्रक्रिया बमोजिम राख्नु पर्नेछ ।

(२) प्रदेश सरकारले स्थापना गरेको विश्वविद्यालयको लेखापरीक्षण महालेखा परीक्षकले तोकेको लेखापरीक्षकबाट हुनेछ ।

(३) मानित विश्वविद्यालयको लेखापरीक्षण विधानमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(४) विश्वविद्यालयले आङ्गिक क्याम्पसको समेत लेखा परीक्षण गर्नु गराउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद-८

विविध

३३. सम्बन्धन प्रदान गर्न नसक्ने: (१) यो ऐन प्रारम्भ भएपछि विश्वविद्यालयले कुनै शिक्षण संस्थालाई सम्बन्धन दिन सक्ने छैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि विभिन्न विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त गरी प्रदेशभित्र सञ्चालित सामुदायिक वा आंगिक क्याम्पसहरू संघीय कानून बमोजिम प्रदेशमा हस्तान्तरण भै आएमा त्यस्ता क्याम्पसहरूलाई सम्बन्धन दिन यस दफाले रोक लगाएको मानिने छैन ।

३४. स्वायत्तता प्रदान गर्न सक्ने: (१) विश्वविद्यालयले आफ्नो संकाय वा आङ्गिक क्याम्पसलाई प्राज्ञिक (पाठ्यक्रम निर्माण र परीक्षा सञ्चालन समेत), अनुसन्धानात्मक, संगठनात्मक, वित्तीय, प्रशासकीय वा व्यवस्थापकीय स्वायत्तता प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्वायत्तता प्रदान गरिएका संकाय वा क्याम्पस सम्बन्धित विश्वविद्यालयको संगठनको रूपमा रहनेछ र त्यस्तो संकाय वा क्याम्पसले सो विश्वविद्यालयको नाम र संरक्षण प्राप्त गर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम स्वायत्तता प्राप्त संकाय वा क्याम्पसले विश्वविद्यालयको स्वीकृति विना कुनै शैक्षिक उपाधि प्रदान गर्न वा आफ्नो सम्पत्ति विक्री वा अन्य तवरले हस्तान्तरण गर्न सक्ने छैन ।

३५. प्रमाणपत्र र उपाधि दिने: (१) विश्वविद्यालयले तोकिएको विषयमा उच्च शिक्षा हासिल गर्ने विद्यार्थी, प्रशिक्षार्थी र अनुसन्धानकर्तालाई तोकिए बमोजिम उपाधि र मानार्थ उपाधि प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(२) विश्वविद्यालयले कुनै स्वदेशी वा विदेशी विश्वविद्यालय वा शैक्षिक संस्थाको शैक्षिक उपाधिलाई आफ्नो विश्वविद्यालयमा अध्ययन वा काम गर्ने प्रयोजनका लागि तोकिए बमोजिम समकक्षताको प्रमाणपत्रको आधारमा मात्र मान्यता दिन सक्नेछ ।

(३) विश्वविद्यालय तथा उच्चशिक्षा शिक्षण संस्थाले देश भित्र वा विदेशी संस्थासँगको सहकार्यमा संयुक्त अध्ययन, अध्यापन, अनुसन्धान कार्य गर्न र संयुक्त डिग्री प्रदान गर्ने व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(४) स्वदेशी विश्वविद्यालय तथा उच्चशिक्षा शिक्षण संस्थाबाट प्राप्त प्रमाणपत्रको समकक्षता स्वतः प्राप्त भएको मानिनेछ तर बाह्य विश्वविद्यालय तथा उच्चशिक्षा शिक्षण संस्थाहरूको हकमा समकक्षताको निर्धारण तोकिएको निकायबाट राष्ट्रिय योग्यता प्रारूपका आधारमा गरिने व्यवस्था हुनेछ ।

(५) उच्चशिक्षाका विभिन्न शैक्षिक कार्यक्रमहरूका सन्दर्भमा समय समयमा परिषद् वा मन्त्रालयबाट निर्देशिका जारी हुनेछ र विश्वविद्यालय तथा उच्चशिक्षा शिक्षण संस्थाहरूले अनिवार्य रूपमा त्यस्तो निर्देशिकाको पालना गर्नुपर्नेछ ।

३६. विश्वविद्यालय भर्ना हुन चाहिने योग्यता: (१) विश्वविद्यालयमा भर्ना हुन चाहने विद्यार्थी वा अनुसन्धानकर्ताको योग्यता तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(२) विदेशी विद्यार्थीहरूलाई प्रदेशभित्रका उच्चशिक्षा शिक्षण संस्थाहरूमा अध्ययन गर्न विश्वविद्यालयको भर्ना छनौट पछि सम्बन्धित विश्वविद्यालयले भिसाको लागि प्रदेश सरकार मार्फत नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गर्नेछ ।

३७. छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनु पर्ने: विश्वविद्यालयले आफ्नो विधान अन्तर्गत बनेको छात्रवृत्ति विनियमावली बमोजिम छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

३८. शिक्षा नीति अनुरूप काम गर्नुपर्ने: प्रदेश सरकारको प्रदेश शिक्षा नीति अनुरूप कार्य सञ्चालन गर्नु विश्वविद्यालयको कर्तव्य हुनेछ ।

३९. शैक्षिक परामर्श सम्बन्धी व्यवस्था:(१) विदेशी शैक्षिक संस्थामा अध्ययन गर्न चाहने विद्यार्थीको लागि प्रदान गरिने शैक्षिक परामर्श सेवा वा प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गर्न चाहने संस्थाले मन्त्रालयको अनुमति लिनु पर्नेछ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिम दिइने अनुमतिपत्र सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
४०. शिक्षण संस्था सञ्चालन गर्न स्वीकृति लिनुपर्ने: (१) कसैले विदेशी शिक्षण संस्थाको सम्बन्धनमा प्रदेशभित्र उच्च शिक्षा शिक्षण संस्था सञ्चालन गर्न चाहेमा तोकिए बमोजिम परिषद्बाट स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिम दिइने स्वीकृति तथा शिक्षण संस्था सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
४१. विश्वविद्यालय नामको प्रयोग: यस ऐन बमोजिम स्वीकृति प्राप्त गरेको संस्था वा केन्द्रीय विश्वविद्यालय बाहेक अन्य कुनै पनि संस्थाले विश्वविद्यालय नामको प्रयोग गर्न पाउने छैन ।
४२. विश्वविद्यालयको सूची प्रकाशन गर्नुपर्ने: मन्त्रालयले यस ऐन बमोजिम स्वीकृति प्रदान गरेका विश्वविद्यालयको सूची प्रत्येक वर्ष शैक्षिक सत्र शुरु हुनुअघि तोकिए बमोजिम प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।
४३. काम कारवाही बदर नहुने: विश्वविद्यालयको कुनै संगठनको कुनै सदस्यको स्थान रिक्त रहेको वा विश्वविद्यालयका कुनै संगठनको गठनमा कुनै त्रुटि भएको कारणले मात्र विश्वविद्यालयका कुनै संगठनबाट भए गरेका काम कारवाही बदर हुने छैन ।
४४. प्रदेश सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनुपर्ने: प्रदेश सरकारले स्थापना गरेको प्रदेश विश्वविद्यालयले प्रदेश सरकारलाई थप आर्थिक दायित्व पर्ने विषयमा निर्णय गर्नु अघि प्रदेश सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।
४५. प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने: विश्वविद्यालयले आफ्नो वार्षिक प्रतिवेदन विश्वविद्यालयको तोकिएको उच्च निकाय र मन्त्रालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

४६. प्रदेश सरकारसँग सम्पर्क: विश्वविद्यालयले, प्रदेश सरकारसँग सम्पर्क राख्दा मन्त्रालय मार्फत राख्नु पर्नेछ ।
४७. नियम वा निर्देशिका बनाउने अधिकार: प्रदेश सरकारले यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयनको लागि यो ऐनको अधीनमा रही आवश्यक नियम वा निर्देशिका बनाउन सक्नेछ ।
४८. अनुसूचीमा हेरफेर गर्न सक्ने: परिषद्को सिफारिशमा प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी अनुसूचीमा आवश्यक हेरफेर गर्न सक्नेछ ।
४९. विनियम बनाउने अधिकार: विश्वविद्यालयले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम र विश्वविद्यालयको विधानको अधीनमा रही आवश्यक विनियम बनाउन सक्नेछ ।

अनुसूची- १

(दफा १० सँग सम्बन्धित)

विश्वविद्यालय स्थापना गर्नका लागि चाहिने आवश्यक न्यूनतम मापदण्ड तथा पूर्वाधार

	विश्वविद्यालय	मानित विश्वविद्यालय
१. जग्गा/ जमिन	(क) पहाडी तथा हिमाली जिल्लामा भए कम्तीमा पाँच सय रोपनी जग्गा भएको (ख) तराई तथा भित्री मधेश क्षेत्रमा भए कम्तीमा पचास विगाहा जग्गा भएको (ग) उल्लेखित जमिन बढीमा तीन स्थानसम्म करीब बीस किलो मिटरको दुरी भित्र व्यवस्थापन गर्न सकिने	(क) पहाडी तथा हिमाली जिल्लामा भए कम्तीमा दुई सय पचास रोपनी जग्गा भएको (ख) तराई तथा भित्री मधेश क्षेत्रमा भए कम्तीमा पच्चीस विगाहा जग्गा भएको (ग) उल्लेखित जमिन बढीमा दुई स्थानसम्म करीब दश किलोमिटरको दुरीमा व्यवस्थापन गर्न सकिने
२. भवन	(क) कम्तीमा पनि शैक्षिक, प्रशासकीय र पुस्तकालयको अलग अलग तीनवटा भवनहरू हुनुपर्ने (ख) कक्षा सञ्चालनको लागि शैक्षिक भवन कम्तीमा पनि पचास हजार वर्ग फिट क्षेत्रफलको हुनुपर्ने वा हरेक कक्षामा अधिकतम ४५	(क) कम्तीमा पनि शैक्षिक, प्रशासकीय र पुस्तकालयको अलग अलग तीनवटा भवनहरू हुनुपर्ने (ख) कक्षा सञ्चालनको लागि शैक्षिक भवन कम्तीमा पनि पच्चीस हजार वर्ग फिट

	जनासम्म विद्यार्थी अटाउने गरी विद्यार्थी संख्याको अनुपातमा कक्षा कोठाहरू हुनुपर्ने	क्षेत्रफलको हुनुपर्ने वा हरेक कक्षामा ४५ जनासम्म विद्यार्थी अटाउँने गरी विद्यार्थी संख्याको अनुपातमा कक्षा कोठाहरू हुनुपर्ने
३. छात्रावास	(क) विश्वविद्यालयको विद्यार्थीहरूका लागि छात्रावास व्यवस्था हुनुपर्नेछ । सुविधाजनक महिला र पुरुष (छुट्टा छुट्टै) छात्रावासको सुविधा भएको हुनुपर्ने छ । तर आवासीय विश्वविद्यालयको हकमा सबै विद्यार्थीहरूको छात्रावासको व्यवस्था हुनुपर्ने छ ।	(क) महिला र पुरुषका लागि (छुट्टा छुट्टै) सुविधा सम्पन्न छात्रावासको व्यवस्था हुनुपर्ने । तर आवासीय विश्वविद्यालयको हकमा सबै विद्यार्थीहरूको छात्रावासको व्यवस्था हुनुपर्ने छ ।
४. अन्य भौतिक पूर्वाधार	(क) पठनपाठन, अनुसन्धान, प्रयोगात्मक कार्य आदिका लागि विद्यार्थी संख्याको अनुपातमा पर्याप्त फर्निचर र उपकरणहरू सहितको भौतिक व्यवस्थापन भएको (ख) महिला र पुरुषका लागि अलग अलग र पर्याप्त संख्यामा अपाङ्गमैत्री शौचालय भएको	(क) पठनपाठन, अनुसन्धान, प्रयोगात्मक कार्य आदिका लागि विद्यार्थी संख्याको अनुपातमा पर्याप्त फर्निचर र उपकरणहरू सहितको भौतिक व्यवस्थापन भएको (ख) महिला र पुरुषका लागि अलग अलग र

	<p>(ग) विद्यार्थी संख्याको अनुपातमा स्तरीय चमेनागृह भएको</p> <p>(घ) प्राथमिक उपचार, पिउने पानी, इन्टरनेट, खेल मैदान, बगैँचा आदिको व्यवस्था भएको</p>	<p>पर्याप्त संख्यामा अपाङ्गमैत्री शौचालय भएको</p> <p>(ग) विद्यार्थी संख्याको अनुपातमा स्तरीय चमेनागृह भएको</p> <p>(घ) प्राथमिक उपचार, पिउने पानी, इन्टरनेट खेल मैदान बगैँचा आदिको व्यवस्था भएको</p>
--	---	---

शैक्षिक आधारहरु

<p>५. पुस्तकालय</p>	<p>(क) विद्यार्थी संख्याको अनुपातमा पर्याप्त संख्यामा आवश्यक स्तरीय पुस्तकहरु सहितको सुविधा सम्पन्न पुस्तकालयको व्यवस्था भएको</p> <p>(ख) सबै पाठकहरुबीच सूचना प्रविधिको पहुँच पुग्न सक्ने गरी आवश्यक व्यवस्था भएको</p> <p>(ग) विद्युतीय पुस्तकालय (इ-लाइब्रेरी) को व्यवस्था भएको ।</p> <p>(घ) आवश्यक व्यवस्थापकीय</p>	<p>(क) विद्यार्थी संख्याको अनुपातमा पर्याप्त संख्यामा आवश्यक स्तरीय पुस्तकहरु सहितको सुविधा सम्पन्न पुस्तकालयको व्यवस्था भएको</p> <p>(ख) सबै पाठकहरुबीच सूचना प्रविधिको पहुँच पुग्न सक्ने गरी आवश्यक व्यवस्था भएको</p> <p>(ग) विद्युतीय पुस्तकालय (इ-लाइब्रेरी) को व्यवस्था भएको ।</p> <p>(घ) आवश्यक व्यवस्थापकीय सुविधा सहितको अध्ययन</p>
---------------------	---	--

	सुविधा सहितको अध्ययन कक्षको व्यवस्था भएको ।	कक्षको व्यवस्था भएको ।
६. प्रयोग शाला	(क) प्राविधिक विषयसँग सम्बन्धित विश्वविद्यालयको हकमा विद्यार्थी संख्याको अनुपातमा पर्याप्त उपकरण, औजार तथा रसायनहरू सहितको सुविधायुक्त प्रयोगशाला भएको ।	(क) प्राविधिक विषयसँग सम्बन्धित विश्वविद्यालयको हकमा विद्यार्थी संख्याको अनुपातमा पर्याप्त उपकरण, औजार तथा रसायनहरू सहितको सुविधायुक्त प्रयोगशाला भएको ।
७. शिक्षक /प्राध्यापक	(क) अध्यापन र अनुसन्धान गर्नका लागि आवश्यक संख्यामा तोकिएको योग्यता पुगेका शिक्षक/प्राध्यापकहरू भएको । (ख) सबै शिक्षकहरू पूर्णकालीन भएको (ग) जम्मा शिक्षक संख्यामध्ये कम्तीमा एक तिहाई शिक्षकहरू विद्यावारिधि वा एमफिल उपाधि प्राप्त गरेको हुनुपर्ने (घ) जम्मा शिक्षक संख्या	(क) अध्यापन र अनुसन्धान गर्नका लागि आवश्यक संख्यामा तोकिएको योग्यता पुगेका शिक्षक/प्राध्यापकहरू भएको । (ख) सबै शिक्षकहरू पूर्णकालीन भएको (ग) जम्मा शिक्षक संख्यामध्ये कम्तीमा एक तिहाई शिक्षकहरू विद्यावारिधि वा एमफिल उपाधि प्राप्त गरेको हुनुपर्ने । (घ) जम्मा शिक्षक संख्यामध्ये

	<p>मध्ये कम्तीमा दश प्रतिशत शिक्षक राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त अनुसन्धानमूलक जर्नलमा लेखहरू प्रकाशन गरेको हुनुपर्ने ।</p>	<p>कम्तीमा दश प्रतिशत शिक्षक राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त अनुसन्धानमूलक जर्नलमा लेखहरू प्रकाशन गरेको हुनुपर्ने ।</p>
<p>८. कर्मचारी</p>	<p>(क) आवश्यक संख्यामा निर्धारित क्षमता दक्षता प्रतिबद्धता सहितका कर्मचारी ।</p>	<p>(क) आवश्यक संख्यामा निर्धारित क्षमता दक्षता प्रतिबद्धता सहितका कर्मचारी</p>
<p>९. विद्यार्थी</p>	<p>(क) साधारण तथा प्राविधिक विषयमा पठनपाठन तथा अनुसन्धान गर्ने गराउने सघन विश्वविद्यालय भएमा कम्तीमा पनि तीन हजार विद्यार्थी भएको । (ख) तर प्रदेश सरकारले स्थापना गर्ने विश्वविद्यालयहरूको लागि यो विद्यार्थी संख्या विश्वविद्यालय स्थापनाको लागि अनिवार्य आधार हुने छैन । (ग) प्राविधिक विषयका हकमा सम्बन्धित अधिकार प्राप्त निकायले</p>	<p>(क) साधारण तथा प्राविधिक विषयमा पठनपाठन तथा अनुसन्धान गर्ने गराउने सघन विश्वविद्यालय भएमा कम्तीमा पनि एक हजार पाँच सय विद्यार्थी भएको । (ख) तर प्रदेश सरकारले स्थापना गर्ने विश्वविद्यालयहरूको लागि यो विद्यार्थी संख्या विश्वविद्यालय स्थापनाको लागि अनिवार्य आधार हुने छैन । (ग) सञ्चालनमा रहिरहेको कुनै क्याम्पसको स्तरोन्नति गरी</p>

	<p>निर्धारण गरेको संख्या अनुसार हुनु पर्नेछ ।</p>	<p>विश्वविद्यालयमा रूपान्तरण गर्न लागिएको भएमा उक्त क्याम्पसमा कम्तीमा पनि एक हजार पाँच सय विद्यार्थीहरू अध्ययनरत भएको, स्नातकोत्तर तहमा कम्तीमा पनि पाँच व्याच विद्यार्थीहरू दिक्षित भएको र गुणस्तर सुनिश्चितता तथा प्रत्यायन प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको हुनुपर्ने ।</p> <p>(घ) प्राविधिक विषयका हकमा सम्बन्धित अधिकार प्राप्त निकायले निर्धारण गरेको संख्या अनुसार हुनु पर्नेछ ।</p>
<p>१०. कोष</p>	<p>(क) सघन विश्वविद्यालय भएमा विश्वविद्यालयको नाममा कम्तीमा पनि पचास करोड रुपैयाँको अक्षय कोष भएको हुनुपर्ने ।</p> <p>(ख) विशिष्टिकृत (विषयगत) विश्वविद्यालय भएमा कम्तीमा बीस करोड रुपैयाँको अक्षय कोष</p>	<p>(क) सघन विश्वविद्यालय भएमा विश्वविद्यालयको नाममा कम्तीमा पनि पच्चिस करोड रुपैयाँको अक्षय कोष वा खर्च नहुने कोष स्थापना भएको हुनुपर्ने</p> <p>(ख) विशिष्टिकृत(विषयगत) विश्वविद्यालय भएमा कम्तीमा दश करोड रुपैयाँको अक्षय कोष वा</p>

	<p>स्थापना भएको हुनु पर्ने ।</p> <p>(ग) विश्वविद्यालयमा दश करोड रुपैयाँको अर्को (अलगगै) खर्च हुने कोषको स्थापना गरी उक्त कोषमा जम्मा हुने रकमको सम्भावित स्रोतहरु पहिचान भएको हुनुपर्ने ।</p>	<p>खर्च नहुने कोष स्थापना भएको हुनु पर्ने ।</p> <p>(ग) विश्वविद्यालयमा पाँच करोड रुपैयाँको अर्को (अलगगै) खर्च हुने कोषको स्थापना गरी उक्त कोषमा जम्मा हुने रकमको सम्भावित स्रोतहरु पहिचान भएको हुनु पर्ने ।</p>
अन्य आधारहरु		
<p>११. अन्य आवश्यक मापदण्ड र पूर्वाधारहरु पूरा भएको</p>	<p>(क) वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको प्रतिवेदन अनिवार्य हुने ।</p> <p>(ख) सामाजिक प्रभाव मूल्याङ्कनको प्रतिवेदन अनिवार्य हुने ।</p> <p>(ग) सम्भाव्यता अध्ययनको प्रतिवेदन अनिवार्य हुने ।</p> <p>(घ) विश्वविद्यालयमा आन्तरिक गुणस्तर सुनिश्चितता केन्द्रको स्थापना भएको हुनुपर्ने ।</p> <p>(ङ) चिकित्सा तथा</p>	<p>(क) वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको प्रतिवेदन अनिवार्य हुने ।</p> <p>(ख) सामाजिक प्रभाव मूल्याङ्कनको प्रतिवेदन अनिवार्य हुने ।</p> <p>(ग) सम्भाव्यता अध्ययनको प्रतिवेदन अनिवार्य हुने ।</p> <p>(घ) विश्वविद्यालयमा आन्तरिक गुणस्तर सुनिश्चितता केन्द्रको स्थापना भएको हुनुपर्ने ।</p> <p>(ङ) चिकित्सा तथा इन्जिनियरिङ जस्ता विशेष</p>

	<p>इन्जिनियरिड जस्ता विशेष पूर्वाधारहरु आवश्यक पर्ने उच्च शिक्षाका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने विश्वविद्यालयका लागि सम्बन्धित नियमनकारी निकायको परामर्शमा थप पूर्वाधारहरु तोक्न सकिने ।</p>	<p>पूर्वाधारहरु आवश्यक पर्ने उच्च शिक्षाका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने विश्वविद्यालयका लागि सम्बन्धित नियमनकारी निकायको परामर्शमा थप पूर्वाधारहरु तोक्न सकिने ।</p>
--	--	--

प्रमाणिकरण मिति २०७८/०३/०८

आज्ञाले,
राजेन्द्र थापा
कानून सचिव